

**Dissertatio medica chirurgica inauguralis, de empyemate ... / Eruditorum
exameni submittit Gerardus le Maire.**

Contributors

Le Maire, Gerardus.
Wittichius, Jacobus.

Publication/Creation

Lugduni Batavorum : Apud Conradum Wishoff, 1735.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/exdfshvd>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DISSERTATIO MEDICO CHIRURGICA
INAUGURALIS,
DE
EMPYEMATE.

QUAM,

ADNUENTE DEO TER OPT. MAX.

Ex Auctoritate Magnifici Rectoris,

D. JACOBI WITTICHII,

A.L.M. ET PHIL. DOCTORIS, EJUSDEMQUE FACULTATIS,
UT ET MATHESEOS PROFESSORIS;

NEC NON

Amplissimi SENATUS ACADEMICI Consensu,

& Nobilissimae FACULTATIS MEDICAE Decreto,

PRO GRADU DOCTORATUS,

Summisque in MEDICINA Honoribus ac Privilegiis
ritè & legitimè consequendis,

Eruditorum Examini submittit

GERARDUS LEMAIRE,

Leidenfis.

Ad diem 6. Septembris 1735. horâ locoque solitis.

LUGDUNI BATAVORUM,

Apud CONRADUM WISHOFF, 1735.

EMPYEMATE

D. JACOB WITTIK

GERARDUS WITTIK

AMICORADUM WITTIK

NATALIUM SPLENDORE
INLUSTRISSIMO NOBILISSIMO
SPLENDIDISSIMOQUE

V I R O,

WILHELMO BARONI
DE LYERE,

DYNASTAE IN UTROQUE CATVICO, ZAND, KERNISSE;
CIVITATIS SCHOONHOVIENSIS SENATORI CONSULARI,
EJUSDEMQUE VOTO DELEGATIS INLUSTRISSIMORUM AC
PRAEPOTENTIUM HOLLANDIAE ORDINUM ADSRIPTO,
AGGERIBUS, VIIS, LIMITIBUS, RIPISQUE IN RHENOLAN-
DIA, INSPICIENDIS ET SERVANDIS OCTOVIRO; DITIONI
CIVITATIS BRAEDANAE PRAEFECTO, URBIS AGRIQUE
HEUSDANI SATRAPAE AC MAGNO PRAETORI &c. &c. &c.
FAUTORI SUO AETERNUM OBSERVANDO, HONO-
RANDO.

*Inauguralem hanc dissertatio-
nem omni veneratione &
reverentia obfert*

GERARDUS LE MAIRE.

WILLHELMO BARONI
DE LYRE.

INSTITUTIO IN UTROQUE CIVITATE, VIZ. IN
CIVITATE RHODONIS ET SENATU CONSILIARI
RHODONIS VOTO SENATUS RHODONIS AC
RHODONIS RHODONIS RHODONIS RHODONIS
ACCESSIONES, VIZ. IN RHODONIS, RHODONIS
DIA, RHODONIS ET RHODONIS RHODONIS, RHODONIS
CIVITATE, RHODONIS RHODONIS, RHODONIS
RHODONIS RHODONIS AC RHODONIS RHODONIS, RHODONIS
RHODONIS RHODONIS RHODONIS RHODONIS, RHODONIS

Carabus in Rhodone

DISSERTATIO MEDICO CHIRURGICA
 INAUGURALIS,
 DE
EMPYEMATE.
 SECT. I.

EMPYEMA (ab *ἐν* intus & *πύον* pus derivatum,) omnem in genere subpurationem, vel etiam puris collectionem in quacunque corporis parte significat: E. G. in liene, rene, hepate, ventriculo &c. Hinc homines tali malo laborantes Empyos id est Purulentos seu Subpuratos nominare Veteres consueverunt; in specie tamen a Medicis strictiore sensu describitur: *Intra pulmones & membranam costas subcingentem, in thoracis cavo puris, sive materiae purulentae collectio.*

SECT. II. Causa proxima est ipsa materies ex rupta vomica purulenta vasculisve diversimode destructis aut ruptis, elapsa, & utraque vel alterutra parte thoracis recepta.

SECT. III. Causae antecedentes, quae talem vomicam producere solent sunt 1. Pulmonum adfectus; sic oritur ab horum inflammatione sive peripneumonia, de qua Hippocrates hoc modo loquitur: (a) *si pulmonis inflammatione detentus, diebus*

(a) Lib. I. de morbis.

2 DISSERTATIO MEDICO-CHIRURGICA

bus, qui talia decernere creduntur, non purgetur, sed sputum & pituita pulmone remaneat, subpuratus sit. A sputo sanguineo, sive sit ab inflammatione, sive a vasorum ruptione, vi aliqua facta, unde postea materies purulenta collecta cadit in cavum thoracis. A materie huc delata, ad fluorem inepta, quae tractu temporis in materiem purulentam mutatur; hinc dicit Hipp. (b) *Destillationes in ventrem supernum in viginti diebus subpurantur.* His addere possemus, juxta magni hujus Viri sententiam, anginae eversionem ad pulmones, cum ait: (c) *Quibus anginam effugientibus ad pulmonem vertitur, in septem diebus moriuntur. Si vero hos effugerint, subpurati fiunt.* 2. ab inflammatione pleurae, eodem teste Hippocrate. (d) *Qui pleuritici facti, non repurgantur, superne in quatuordecim diebus, his in subpurationem convertitur.* A vulnere levi externe inflictio, citoque clauso, interne autem rupto: hoc rursus confirmare videtur Hipp. cum scribit: (e) *Quibuscumque sauciatis thorace, foris quidem troma sanescit, intus vero non, periclitantur empyici fieri. Et quibus tenera est intus cicatrix, disrumpitur facile.* Fieri enim potest, ut integumenta communia eorumque muscoli subjacentes laedantur, vel vulnus eo usque penetraverit, ut ad pleuram adcedat, hac tamen manente integra; si hoc vulnus inquam subito externe coalescat, contingere potest ut inter musculos intercostales pus superfit, & adgregatum, ac magis magisque corruptum, sibi viam sternat; illa materies acris facta separat, corrumpit & exedit pleuram, unde tandem delapsa in thoracis cavitatem, Empyema existit. A contusione hujus membranae, quae, cum in subpurationem abeat, hoc malum parit. 3. A diaphragmatis inflammatione, si subpuretur, & in superiora abscessus rumpatur. Narrat hinc JOH. JAC. SCHEUCHZERUS in (f) Itineribus Alpibus insignem casum cujusdam Em-

(b) Aphor. 38. Sect. VII.

(c) Aphor. 10. Sect. V.

(d) Aphor. 8. Sect. V.

(e) Coac. cap. XVI. Sect. 68.

(f) Pag. 495.

Empyematici, cui, ad extremum vitae periculum redacto, instituta fuit paracentesis duplex, thoracis una, altera abdominis, unde Chirurgus pus extraxit ad viginti mensuras communes Bernenses, rediit aeger spatio circiter septem mensium ad pristinam sanitatem: judicarunt morbi sedem fuisse partem ipsam carnosam circumferentiae diaphragmatis, ex qua aditus patere potuit ad utramque incisionem in thorace & abdomine. 4. A mediastino similiter adfecto; nam aequae ac membrana costas subcingens, cujus continuum est & duplex, inflammari atque subpurari potest, habetque interstitium cellulosum (ut notat (g) Heisterus) inter utramque membranam, in quo subinde inflammationes & abscessus oriuntur: sic aliquando in apertis cadaveribus vomica in cavo mediastini reperta est. 5. Tandem ab inflammatione ipsius pericardii; si scilicet abeat in subpurationem, tum aliquando fundit se pus in cavum pericardii, unde letalis cordis tabes existit, vel in lamellam mediastini, qua vestitur & involvitur, vel in cavum thoracis. Quaedam memorabilia Empyematis exempla videre possumus apud Bonetum. (h).

SECT. IV. Signa diagnostica varia sunt, variantque pro diversa morbi conditione; alia enim docent Empyema futurum, alia vero morbum jam praesentem & confirmatum.

SECT. V. Morbum futurum praesagimus ex antegressa inflammatione harum partium enumeratarum, neque natura neque arte repurgata, uti ait Hipp. (i) *Horum vero locorum dolores, qui neque per sputorum purgationes, neque foecum alvi dejectiones, neque venae sectionem, aut medicamenta purgantia, & victus rationem sedantur, eos ad subpurationem tendere sciendum est.* Sic etiam dicit: (k) *Qui autem peripneumonici, diebus criticis non expurgati sunt, sed eos cum delirio exegerunt, tandem exactis quatuordecim morbi diebus, periculum est ne purulenti fiant.* Iterum. (l) *Qui pleu-*

(g) In Compend. anat.

(h) Sepulchret. anat. tom. 1. lib. 2. Sect. VI.

(i) Lib. praenot. pag. 41.

(k) Coac. cap. XVI. Sect. 27. item Sect. 19.

(l) Aph. 8. Sect. V.

pleuritici facti, non repurgantur superne in quatuordecim diebus, his in subpurationem convertitur. Habentque interdiu leves, de nocte vehementiores febres uti Hipp. animadvertit. (m) Cum autem interdiu patent magis pori corporis, quaedam materiae morbosae portio a sanguine recepta, & cum eo circulans perspirare posset facilius quam noctu, quia tunc pori magis sunt contracti, secundum Bellin. (n) ergo particulae, quae exhalare debeant, libero exitu his occluso, adcumulantur, porosque obstruunt, hinc febris intensior fieri videtur. Porro febris magis adgravatur & calor vagus oritur. Hipp. (o) Circa puris generationes, dolores, & febres magis addidunt, quam ipso facto. Et dum materia partes membranosas vellicat, atque distendit, qua cor ipsum adficitur, oritur horror & rigor, quare Hipp. dicit: (p) Qui perhorrescunt crebro, ad subpurationem devenient: quin etiam talium febris ipsos ad subpurationem ducit. Pro dolore gravitatem seu pondus sentit aeger; pure enim adcumulato pondus augeatur. Adest dyspnoea, quia pus locum, quo colligitur, distendit, pulmonis dilatationem prohibet, pulmonemque ipsum officio suo rite fungendi inpotem & invalidum reddit, hinc molesta sequitur respiratio, quod etiam ab eodem Medicorum Principe affirmatur his verbis: (q) Ante puris eruptionem dolorem oboriri, & spirandi difficultatem, & sputi excretionem necesse est. Appetitus prostratus est. Quia in corpore tali causae ad bonam ciborum subactionem, & in inquilinos humores commutationem requisitae deficiunt. Debilia enim evadunt solida in genere, nec pulmo a pure compressus aptus est officio suo peragendo, unde a sanguine minus bono etiam secernuntur humores desciscentes ab indole, quae in sanis aderat, & requirebatur, ut eorum admistione alienis ingestis humanitatis character inprimeretur. Sitis major adhuc manet; & sine ullo levamine multum sudoris

cx-

(m) In Coac. Cap. XVI. Sect. 33.

(n) De Morb. pectoris.

(o) Aph. 47. Sect. 11.

(p) In coac. Cap. XVI. Sect. 60.

(q) Lib. praenot.

exhalant aegri. Quamvis haec symptomata, rupto jam abscessu, pro tempore sedentur, brevi tamen post iterum oriuntur, ex quibus certo cognoscitur praesens jam esse Empyema.

SECT. VI. Signa autem, quae declarant morbum praesentem, licet multifaria, praecipue sequentia sunt. Si consideremus tempus, quo inflammatio in alicujus parte thoracis exorta est. Ruptio enim purulentae vomicae vigesimo die saepissime facta est: hoc docet experientia, hoc monet Senex noster. (r) *Quibus initio dolor est fixus, & contumax, unaque difficilis respiratio ac tussis cum ptyalismo, ad vigesimum diem eoque celerius, ruptionem expecta.* Cognoscitur ille morbus ex signis vomicae in thoracis partibus repente disparentibus, uti patet ex Hipp. (s) *Quibus tumores &c. adparent &c. his autem derepente disparentibus &c. iis aut lateris dolores acuti, aut subpuratio.* Adpetitus dejectus & chyli distributio corrupta est; hinc Hipp. (t) *Quibus a dolore lateris collapsa sit adpetentia cum cardialgia &c. iis Empyemata sunt in pulmone.* Sitis eos frequenter vexat. Inprimis observatur difficilis adhuc respiratio, ideo quod aegri justam aëris quantitatem acquirere non possint, haec difficultas eo gravior est vel levior, quo major vel minor est collecta materies, ad accumulatio enim in cavo thoracis facta, pulmonis extensionem impedit. Illa spirandi molestia valde augetur, si versantur in aëre calido, vel magna hominum frequentia, inprimis ubi foco vel hypocausto incaluere. Difficilior fit respiratio, quando Empyematici illi decumbunt, tunc enim totus pulmo magis premitur; haec etiam contingit a calore lecti & ab exercitatione corporis. Adest tussis molesta, saepe repetita, sicca; acris enim materia fibras nerveas vellicat, hinc tussiendi conatus, licet nihil fere exspuatur; exspuunt aliquando quidem materiem putridam, sed tum pulmo plerumque exesus est. Si violentior fit tussis, striae sanguinis adparent. Sentiunt aegri gravitatem pectoris, praesertim ad diaphragma, & materiae fluctua-

(r) In coac. cap. xvi. sect. 36. Confer. Aph. 38. sect. vii.

(s) Aph. 65. sect. v.

(t) In coac. cap. xvi. sect. 61.

etuationem, quae hinc inde minimo motu pellitur. In latere adfecto commodius quam in sano recubant, quia pulmo a mediastino materiae pondere magis comprimitur, hinc difficilius extenditur, ergo magis difficilis respiratio. Haec autem fluctuatio locum habet quando cavitas non omnino inpleta, neque materies nimium crassa est. Reperitur aliquando aut pectus dextrum sinistrumve aliquomodo distendi vel protuberare, ut ipsi musculi intercostales & costae a materie tumeant, aut tumorem in latere adfecto plerumque oedematofum adparere, ex tenuiore materiae collectae portione, in thoracis musculos resudante, quemadmodum observat Riverius. (u.) Febricula semper adest continua, lenta, putrido-hectica; pus enim concoctum, nempe satis adhuc fluxile, sanguini miscetur, & cum continuo lenteque exsudet in vasa sanguinis, hecticae febris causa existit. Id etiam Empyicis proprium est, ut genae florido rubore perfusae sint. Hoc utrique genae evenit si in utraque; alterutrae, si in alterutra pectoris parte collecta sit materia: nam invalescente morbo, pulmo a pure magis comprimitur, sanguis influere nequit, sed subsistit in ramis venae cavae ad faciem, unde partes ejus rubescunt. Familiare porro est Empyis, ut, ingravescente morbo sudorem profundant copiosum, praecipue quando in lecto decumbunt; sudor ille est qualis in phthisi, colliquans, corpusque arefaciens, saepe terream & arenosam relinquens materiem, exteriori epidermidi firmiter adhaerentem, haec materia terrestris non in aqua dissolvitur, indicio quod simul cum particulis solitis exsudet quidquid terrestre est in corpore, & soliditatem habet. Persentiunt in ore foetorem cadaverosum. Oculi excavantur, haec vero signa morbum vergere ad tabem denotant: tunc enim partes per absorptionem extenuantur, minor fit ipsarum moles, & hoc decrementum iis in partibus magis observari poterit, quae duris & immobilibus terminis circumscribuntur, cujusmodi sunt oculi, dura atque immobili orbita ossa circumscripti. Digni in extremitate callescunt, & livent. Ungens recurvantur. Deficiente scili-

(u) Cap. iv. de Empyemate.

scilicet nutrimento exsiccantur, partes carnosae absumuntur, hinc ungues nudae adparentes inflecti videntur. Tumet abdomen. Prae puris gravitate ac pondere diaphragma pressum comprimit viscera subjacentia, iisque compressis abdomen extenditur. Pedes tumescunt ex debili sanguinis circulo, serum non propellente, quippe quod partes eae a corde longissime absunt. Pustulae totum pectus, imprimis latus adfectum perreptant. Cum autem tractu temporis pus intus putridum & acre factum, in subtilissimas partes dissolutum, membranas subeat & transfudet, poterit ad cutim usque penetrare, & quidem insignem in molem, vel huc illuc in minores massulas colligi. Haud raro gangraena corripuntur Empyici, tunc vero morbus ad mortem vergit. Haec igitur omnia adsunt, sed subcessiva, & quo diutius morbus protrahitur, eo symptomata graviora adparent.

Sect. VII. Ex recensitis ergo satis effectus patent, pus enim ex ulcere ruptum, nec dein repurgatum continue accumulatum, partes distendit, dyspnoeam adauget, ita ut aegri se brevi suffocatum iri vereantur. Et quia materies haeret in loco calido, clauso, humido, ac continue agitato, ubi diu retinetur, acris fit & corrupta, putrescit, adtenuatur, foetet, vasa rodit, dilaceratque & viam per pulmones quaerit, unde, solutione continui facta, sputum ejicitur purulentum, foetidumque, partes in thorace contentas macerat, corrodit, in tabem fluidam consumit, febres hecticas cum symptomatibus ante enarratis producit, quia hic humor acer & putridus cum humoribus circuitum obeuntibus communicatur, novum chylum cum sanguine adlatum convertit & corrumpit, totum acrem & ineptum ad nutritionem & secretionem facit, (hinc tabes & atrophia, fibrarumque resolutio) erodit & exedit minima corporis vasa non modo pulmonum partiumque his vicinarum, sed & hepatis aliorumque abdominis viscerum, unde his tam deploratis hominibus & ad extrema reductis evenit diarrhoea purulenta, colliquativa, tandemque huic tragoediae finem inponit placidissima mors.

Sect. VIII. Sic vidimus quanta sit malorum turba, ex hoc fonte suam derivans originem, unde his omnibus rite perpenfis,
quam

quam facillime colligi potest, periculosissimum & saepe letalem esse morbum, utpote phthisi haud raro conjunctum. Sed ut ipsa prognosis magis inlustretur, attendendum est ad signa, quibus dignoscimus, an aegrum evasurum spes sit, vel an anceps sit expectandus eventus, vel denique an morbus ad mortem tendat. Haec vero praecipua, locis ex Hippocrate desumptis adserere nobis lubet, adposita enim sunt verba gravissimi hujus Auctoris: (w) *superfunt autem ex morbo hi potissimum, quos febris eodem post ruptionem die dimisit, quique cibos celeriter expetiverint, & siti liberantur, venterque tum exigua, tum coacta dejecit, & si pus album & laeve, ejusdemque coloris fuerit, & a pituita liberum, citraque dolorem aut tussim vehementem educatur. Sic quidem optime & celerissime liberantur, sin minus, qui ad ista proxime adcedent. Moriuntur vero, quos febris non dimiserit, aut cum dimisisse videatur, iterum accenditur, & siti quidem vexantur, cibos vero non expetiverint, & si alvus liquida dejecerit, pusque ex viridi pallidum & lividum, aut pituita permixtum & spumofum expuerint. Si haec omnia contigerint, moriuntur. At quibus eorum partim quaedam contigerint, partim minime, ex his nonnulli quidam intereunt, quidam etiam ex longo temporis intervallo superfunt. Si accidat ut pus fatisciosum per alvum vel urinam validis viribus existentibus, justo tempore, & ante quam labes magna partibus inducta est, expurgetur, felicitis successus spem praebet. Sic memorabile scio exemplum accidisse cuidam puellae, cui dum Empyemate aegrotabat, magna puris copia, per pudenda, magno cum impetu profluebat, ea dein omnino immuni manente ab hoc hoste. Verum si pus, rupta vomica, quadraginta dierum spatio non expurgetur, malum portendit omen. Sic Hipp. (x) *Quibus in pulmone fit Empyema, ii quadraginta diebus a ruptione pus expurgant: sed iis frustra exactis, tabidi fere redduntur.* Sed hoc ita inter ligendum est, ut non opus sit, aegrum quadagesimo die plane ab omni pure liberatum esse, sed subficiat, si eo tempore tanta ejus copia rejecta sit, ut reliquiae exiguae, quae super sunt, facile postea*

eva-

(w) Ex lib. praenot. pag. 42.

(x) In Coac. Cap. xvi. sect. 42.

evacuare possint, cujus tamen evacuationis certus terminus defini-
 niri nequit, ut Sennertus recte adnotavit. (y) Quo puris copia
 minor est, eo melior, & e contrario. Hipp. (z) *Inter Empyicos,*
quibus, concussis humeris, multus sit strepitus, parcius illi pus ha-
bent, quam quibus exiguus, modo spirent facilius, & melius sint co-
lorati. At quibus ne minimus quidem infertur, sed fortis dyspnoea,
 lividique ungues, pleni sunt illi pure ac desperati. Periculosius etiam
 malum censetur, si pus utramque thoracis cavitatem occupet,
 quam si in altero solum latere contineatur, hinc dicit Galenus:
 (a) *Quibus in magna puris copia intra thoracem, & pulmonem col-*
lecta, thorax in respiratione adtollitur, celerrime subfocantur. Infau-
 ustum est praesagium, si Empyri, cum fere expurgati videantur,
 sputum foetidum emittant, quod Hipp. ita expresse: (b) *Quibus*
purulentis mitiora sunt omnia, si postea pus edant foedi odoris, iis re-
cidiva mortifera. Expurgata quidem est puris quantitas, sed spu-
 tum foetidum detegit genitum esse ulcus intra pectus, aut pul-
 mones, ex quo & novum pus creabitur, unde in Empyema re-
 lapsus aeger, propter partis corruptionem moritur. Liberatur
 aliquando hoc morbo laborans, per Paracentesin, sed tum bo-
 num sortitur eventum, cum pulmo vel nihil, aut parum infe-
 ctus est, tunc autem pus debet esse album, aequale, non putri-
 dum. Hinc dicit Hipp. (c) *Qui subpurati uruntur, aut secantur,*
si quidem purum effluat pus & album, evadunt, si vero subcruentum,
& coenosum, ac graveolens, pereunt. Et: (d) *Quibus a pure colo-*
ratur specillum, tanquam ab igne, maximam illi partem intereunt.
 Insanabile porro est Empyema, ubi etiam adest Phthisis, vel Fe-
 bris Hectica, si sudores ut ante memorati; Diarrhoea & alvi
 colliquans solutio; si major Anxietas; Respiratio brevis & la-
 bo-

(y) In med. pract. lib. II. cap. XIX.

(z) In coac. cap. XVI. sect. 70.

(a) De loc. aff. cap. VII.

(b) In coac. cap. XVI. sect. 44.

(c) Aph. 44. sect. VII.

(d) In coac. cap. XVI. sect. 48.

boriosa; si Palpitatio Cordis, Syncope, Leve Delirium, Facies Livida, Pedes tumidi; Haec sive conjunctim, sive seorsum sint, declarant Empyema mortem secum adtrahere, quo in casu ipsa encheiresis frustra adhiberetur.

SECT. IX. Ut igitur Curatio rite instituatur, animus advortendus est ad haec sequentia: 1. Ut tecta vomica, suis propriis signis (Sect. v.) cognita, quantocyus rumpatur, & ad exteriora determinetur. 2. Ut Delapsus pus, (Sect. vi) cavum thoracis occupans educatur. 3. Ut Fons puris tollatur, detergendo, mundando, consolidando, vires instaurando.

SECT. X. Quod pertinet ad primum scopum, ne pus postea in pectoris cavum cadat, lateri adfecto, (e. g. si vomica sit pleurae) adplicetur cataplasma emolliens, ex malva, althaea, liliorum alborum bulbis, farina lini, avenae, butyro infuso, melle, unguento althaeae, aut simili compositum & praeparatum, ut hac ratione locus tenuis & mollis reddatur, atque abscessus extrorsum pellatur. Si per biduum aut triduum tuber non adsurgat, doceant nos Magni Viri, ut locus incidatur, vel inuratur, escharae scalpello aperiatur, immo corrosivis vulnus profundius reddatur, tunc si haud nimis profunde haereat apostema, fit aliquando, ut pus extrorsum adiciatur, & foras emittatur. Si non succedat, nihil tamen nocet, idcirco facile suscipiendum est. Ulcus a pure depuratum, ut simplex vulnus curatur.

Verum, si signa doceant, factum esse in pulmone abscessum, tentandum est, quantum fieri potest, ut ejus disruptio in asperam arteriam adceleretur & promoveatur, nam quo citius rumpitur, eo minus pulmo & ejus functio patitur damnum: hoc autem peragitur, si aegro, (postquam victu leni, vaporibus emollientibus, maturantibus, atque leniter tussim moventibus, usus est,) porrigantur cibi molles, pingues, donec ventriculus sit repletus, superbibendo vinum forte, tunc, (quoniam ventriculus plenus diaphragma sursum pellit intra pectus,) pulmo comprimitur, si hauriat aeger vaporem aceti, ut tussiat, vel fiant concussiones clamando, cantando, rheda vehendo, ut paulo concutiat, spes est fore, ut abscessus in bronchiorum cava-

rum.

rumpatur, & pus foras per os eliminetur. Licet haec methodus subinde frustra adhibeatur, tamen haud omittenda nec contemnenda est. Hac ratione Aurigae cuidam, vomica pulmonis, ex praegressa peripneumonia, laboranti, bono cum successu opem adtuli; abscessus enim, dum per vias suo curru vehebatur, rumpebatur, ac proruebat per asperam arteriam pus, satis copiosum, album, & bene coctum, ut dicunt; attamen domum rediit valde erat defatigatus, sed ab eo die febris cessabat, neque deinceps obnoxius erat iis incommodis ac malis, quae febrim antea comitabantur: donec tractu temporis, bene repurgatus, pristinae restitutus fuit sanitati, adhuc integra ac vegeta fruens valetudine.

SECT. XI. Pus cavum thoracis occupans educitur 1. Per vias quas exhibet natura. 2. Per os. Si sputum & frequentior tussis indicent materiam hanc quaerere viam, expectoratio promovenda est. 1. Lubricantibus. 2. Titillantibus. 3. Utrumque simul agentibus. Ut viae lubricentur, conveniunt aquosa, oleosa, mucilaginosa, quem in finem adhibeantur vapores ex aqua vel lacte dulci, qui infundibili ope in fauces hauriantur, ut cum aëre ad pulmones deveniant. Decocta ex malva, althaea, parietar. &c. syrup. jujub. alth. capill. ven. his addere possumus oleum amygdal. dulc. vel lini recens expressum, spermaceti. Emulsiones ex hordeo, avena, amygdal. dulc. sem. quatuor frigidis &c. Titillantia praescribenda sunt, ut tussis excite- tur, & pus expellatur, qualia sunt vapor aceti, oxymel simplex & scilliticum, nitrum, rad. iridis, ari, angelicae &c. praecipue conducunt quae titillantia simul & lubricantia sunt, veluti rad. foenic. helen. irid. florent. glycyrrh. herba scabios. heder. terrest. hyssop. sem. foenic. anis. saponacea, gummosa & resinosa, ut sapo venetus, saccharum, mel, terebinthina, olibanum, myrrha &c. quorum usu viae lubricantur & laevigantur, materies, si acris sit, mitigatur, si crassa, inciditur, adtenuatur, atque commodè expurgatur. Per diuresin si puris vestigia in urina adpareant, vel dolor ad lumbos, & species stranguriae indicent huc vergere materiam, profunt blanda aperientia lubri-

cantibus fociata, ut rad. bardan. gramin. foenic. petros. asparag. herb. virg. aur. sem. urtic. fyr. quinque rad. ap. bals. copaiv. & similia. 7. per alvum. si nifus sit ad inferiora, & natura per alvum se exonerare conetur; quando flatus & borborygmi suboriuntur, venter fiat magis lubricus, & aeger non debilitetur, lenia alvum ducentia, eccoprotica dicta requiruntur, veluti manna, cassia, tamarindus, cremor tartari, immo clysmata ex sero lactis & herbis emollientissimis parata, & cum istis eccoproticis commixta, injicienda sunt. Si vero natura eas evacuationes non tentet, neque aeger his similibusve remediis ad puris excretionem deveniat, tunc unica spes est, si ejus vires permittant, ut pus educatur, 2. Per thoracis aperturam.

SECT. XII. Ista operatio chirurgica, quae Paracentesis vocatur, est: *Incisio in alterutro pectoris latere, inter duas costas, ad ejus cavitatem usque, ad materiam intus collectam educendam, facta.* Ne ergo ea chirurgia inutilis sit, instituenda est commodo in loco, ut pus ex artis praescripto effluere possit. Duo sunt loca, ubi potissimum operationem administrare debemus, alter est locus necessitatis, alter vero electionis.

SECT. XIII. Per necessitatis locum intelligitur E. G. si certi sinus pus sub sterno, intra duplicatum haerere mediastinum, evacuandum esset trepano in ea ossis pectoris regione instituto, ubi dolor & gravitas semper sentitur, postquam (facta decussatim incisione) os esset denudatum. Sic, si tuber extus ad thoracem existat, factus ex pure, quod pleuram & musculos intercostales exedit, opus est, ut apertura in tumoris convenienti loco fiat. Talis mihi inter varios notabilis occurrit casus. Vir nempe viginti sex annorum, sub oras Britanniae haleces captando victum quaerens, saeva corripiebatur pleuritide, quae, nullis remediis ante quintam diem adhibitis, in subpurationem abibat; sexta post morbi invasionem hebdomade advocatus fui, ex aegri querelis, & tussi frequenti, dyspnoea, oculis excavatis, febrigue, statim animum ad thoracis adfectum adplicui, corpus illius denudavi, & totum pectoris latus dextrum, distentum, inflammatum, insignique vexatum dolore, inveni, emolliens.

liens igitur imposui cataplasma, & post biduum tumorem aperui, scalpello in eminentiorem eandemque inferiorem partem adacto, statim satis copiosum, coloris subcruenti, tanto cum foetore, ut eo tota quanta cella inficeretur, profiliit pus; haec materies saniosa, ac tam teterrimum in modum olens, mihi finistrum portendere videbatur omen, eo magis quod tam putridam quoque per sputum reddebat aeger materiam, hinc judicavi corruptionem partes thoracis contentas, praecipue pulmonem adripuisse, quare, magnam ob putredinem, foramen pectorisque cavitationem aqua, vino ac melle rosaceo permixta, ope syringae elui, decoctum traumaticum & putredini resistens cum fumere iussi, quo facto, cessavit de die in diem febris, iterum adpetiit cibum, adeo ut spatio viginti quatuor horarum, praeter alia esculenta, quatuor aut quinque immo aliquando sex panis libras, sine ullis incommodis, avidè devoraverit, semper esuriens. Interea corruptis integumentis circa aperturam separatis, duae costae, tertia nimirum & quarta ab inferioribus, adparebant, fusco colore tinctae, ac penitus cariosae factae, quas inter dexter pulmo se oculis subiciebat, pars altera costarum, scilicet inferioris, magnitudine annularis digiti, intra septem mensium spatium sejungebatur, altera vero priori longe major, post annum elapsa est, tunc statim ulcus coaluit, atque cicatricem valde profundam reliquit, locus costis orbis, a natura, temporis progressu, ossis substantia repletus est. Postea tamen ipsi per intervalla contingebat puris excreatio, sed aeger noster ex nauta factus auriga, adeoque quotidie currui, victus gratia, insidens, tali sputo liberatus est, hinc pulmone sensim majus adepto robur, post biennium a morbi initio, penitus convaluit, immo usque in hunc diem sanus sospesque vivit. In hoc & variis hujus naturae casibus nunquam adhibui turundas, quia foramen satis manet apertum, & nonnunquam fit majus, propter partium externarum inflammationem & subpurationem, ac lente plerumque & difficulter cicatrice obducitur; satis est, si modo ulcus plumaceolis tegitur, sic enim non prohibebitur puris exitus, neque contusio, neque irritatio partium fiet inter-

narum, nec ulcus tam facile in thoracis fistulam degenerabit.

SECT. XIV. Sin autem nulla adparuerint tumoris signa, sed tamen pus in thoracis cavo haerere confirmatur, locus perforationi idoneus eligitur, semper adtendendo in qua pectoris parte materia delitescit, quod etiam Hipp. admonuit, cum scribit: (e) *Quod si in altero tantum latere subpuratio fuerit, tum vertere, tum ediscere ad haec convenit, num dolor aliquis alterum latus detineat & num altero calidius fuerit, atque ubi in latus sanum decubuerit, interrogare si quod ei pondus desuper impendere videatur: sic enim altero latere, in quo pondus extiterit, subpuratio est.* Latere cognito locus excogitandus, qui aptissimus est ad puris retenti exitum promovendum. Hic locus a nonnullis ad inferiorem eandemque posteriorem lateris adfecti partem sumitur, quia huc versus materies confluit, minusque subest periculum; ne internae partes a perforatione laedantur, hinc sectionem commendant fieri debere inter secundam & tertiam costam ab inferioribus numerando; verum quidam animadvertunt, quod aliquando diaphragma pleurae adnectatur eo in loco, ubi tertia & quarta costa existunt, immo & interdum superius; quare operatio plerumque instituitur inter costam quintam & sextam, vel quartam & quintam ab inferioribus numero ducto, ad latitudinem circiter quinque digitorum transversorum a spina dorsi. Loco ergo electo, & atramento prius notato, aeger firmiter retentus, dorso lucem versus obponitur, dein Chirurgus, utroque pollice & digitis prioribus, cutim adtollit, eamque sustinere famulum jubet, dum ipse interim laeva manu hanc cutim elevat, tum scalpello chirurgico, quem dextra tenet, integumenta perscindit, hoc facto, aegrum se in alterum recurvare latus monet, ut costae paulo magis a se invicem recedant, aliaeque partes plus distent, tunc intercostales musculos ad pleuram usque inscindit, sectionem recta a superioribus deorsum dirigendo, ne vasa laedantur, in fulco inferioris harum costarum marginis jacentia, vitandae insuper sunt costae, ne illae, aut earum periostium, offen-

(e) In lib. praenot. pag. 42.

offendatur; his peractis, scalpello linteo obvoluto, ut tantum parva cuspidis pars promineat, summa cum cautela, ne pulmo adficiatur, pertundit membranam costas subcingentem, & se in cavum pervenisse thoracis, ex effluente materia comprehendit, tum instrumentum chirurgicum eximit, digito immisso, explorat an apertura satis sit lata, ut collecta colluvies exire possit, praeterea inquit an pulmo adcreverit sit pleurae; si hoc sit, nil agendum est, licet Galli commendent pulmonem ipso digito separandum a pleura, sed quia haec dilaceratio inflammationem & subpurationem creare potest, prudentius erit alium eligere locum, ubi operatio iterum perficienda est. Pus per vires educitur, ut mortis periculum praeveniatur, quare Hipp. dicit: (f) *Qui subpurati uruntur aut secantur, hi pure aut aqua acervatim effluente omnino moriuntur.* His omnibus rite praestitis, claudit Chirurgus suo pollice foramen, tunc aegrum profunde inspirare jubet, atque aërem tam diu retinere quam possit, si hunc diutius perferre nequeat, tussire jubet eo momento, quoniam adest tussendi, removet pollicem, atque sic vulnere aperto, aër ingressus saepe cum sono exit, tunc mox apertura pluma ceolis, digestivo aliquo illitis, clauditur, emplastrum adponitur, splenus superpositis, quae fasciis, vel ope mantilis retinentur, donec iterum deligationis solutio requiratur, quod aliquando semel, bis aut pluries intra viginti quatuor horas ob materiei quantitatem vel qualitatem fieri debet: sic pergendum est, usque dum pus non amplius profluat, tunc enim statim opem adhiberi decet, ut vulnus coalescat.

Duo praesertim sunt impedimenta quae aliquando puris exitum prohibent, quorum alterum est pulmo, qui foramen obturat, ne pus egredi queat, eo in casu, stylo obtuso, vel flexili cathetere intro premitur pulmo, ut liberum fiat puris effluvium: alterum est materia ipsa, quae prae nimia crassitie sponte exire non valet, tum aeger in partem laesam se convertat, & tussiat, quod

(f) Aph. 27. Sect. VI. confer. Aph. 51. Sect. II.

quod si non procedat, tepidus liquor, ut aqua cum melle, siphonis beneficio injiciatur; semper vero id agendum, ut materia per vices, sicut antea monuimus, evacuetur, aërisque introitus & mora quantum fieri potest, prohibeatur.

Nonnulli suadent statim post sectionem cannulam inmiti debere argenteam, cujus apertura operculo clauditur, ut tantum puris exhauriatur, quantum opus sit. Haec cannula magnitudine vulnere respondet, & ne in thoracis cavum cadat, habet caput, ab utroque latere foraminulo perforatum ad taeniolae transitum, qua corpori adligatur, ut exire nequeat; si costae a se invicem haud satis distent, cannula haec quodammodo aequata, ac non solum per suam longitudinem perforata, sed etiam ad finis latera duobus foraminulis praedita esse debet, ut pus facilius exiliat. In caeteris, aequae ac ante exposuimus, agendum est: ne autem cannula nimis diu in vulnere relinquantur, cautio sit, quum alias fistulae metus esset, quam ob rem ante quadragesimum diem removenda est.

Si in utraque thoracis cavitate collectum sit pus, in utroque latere instituenda esset apertura, non vero eodem die, nec uno eodemque tempore deliganda & aperienda sunt vulnera, ut nimia aëris externi pressio in pulmones evitetur, qua magnum respirationi accederet incommodum.

SECT. XV. Fons puris tollitur medicamentis tam externe quam interne adhibitis. Eum in finem conveniunt diluentia simul & abstergentia, quare aqua hordei cum melle, siphonis ope injecta, subficiat, ut colluvies repurgetur: si putredo adsit, addere possumus vinum, & paululum nitri vel salis marini, vel injiciatur decoctum abstergens ex scabios. hyperic. rosis siccis, cum vino ac melle rosaceo permixtum. Talia pro interno usu exhiberi possunt remedia, quae sanguinis acrimoniam corrigunt & temperant, ac putredini resistunt, veluti Decocta ex rad. safaparill. chinae, bardan. glycyrrhiz. consol. maj. rub. tinct. ex foliis & herbis tussilag. scabios. beton. veron. agrimon. heder. terrest. hyssopi, similibusve, melle addito, vel convenienti syrupo. Si alvus sit nimis stricta, lenibus eccoproctics, ut manna,

na, cassia, mollitur, hanc ob causam terebinthina, quod Medicamentum saepe leniter purgat, prodest. Apertura in thorace facta demum curanda est ut vulnus simplex.

SECT. XVI. Tandem, ad curationem recte perficiendam, necesse est, ut diaeta praescribatur aegro congrua. Aër sit temperatus. Cibus praecipue consistat ex farinosis & lacticiniis, sic praeparentur pultes ex hordeo, avena, oryza, milio, & exigua vini quantitate, ut vires instaurentur. Convenit lac asininum, caprinum, vaccinum. Sic etiam corpus refocillare possumus jure carniū juniorum animalium, in quo olera quaedam ut cherifol. endiv. cichor. lactuc. acetos. &c. incoquantur. Potus conveniens est lac aqua dilutum, vel emulsio ex hordeo, avena, amygdalis dulcibus praeparata. In motu & quiete virium ratio est habenda. Retenta & excreta modum servant. Animi pathemata sint tranquilla, praesertim ira ac tristitia fugiantur.

Sic, Lector Benevole, Empyematis historiam & curationem breviter exposui, cujus materiae tam ordinem quam stylum nec eleganter nec Latine satis tractasse me lubens meritoque confiteor, sed mihi a juvenili aetate humanioribus imbui literis non contigit; hoc scribendi genus, & obvia passim errata, aequi bonique consulas, rogo, quo candore fretus huic dissertatiunculae inpono.

F I N E M.

C

VIRO

V I R O

EXPERTISSIMO AMICISSIMO

GERARDO LE MAIRE,

Medicorum ordini solemniter adscripto.

Ergo te medicâ caput coronâ
Ornatum video, Gerarde, tandem?
Sic decet. Labor improbus, tot annos
Quem Machaonis artibus dedisti,
Non suo poterat carere fructu:
Effulges meritis honoribusque,
Praemiisque, manu benigniori
Quae Phoebus tibi largiter rependit.
Phoebus ille pater lyrae, & medentum,
Qui suo tua numine & furore
Implet carmina, Belgicosque lusus;
Sed qui praecipue ferenda lege
Naturae mala corpore in caduco
Te nosse edocuit, salubribusque
Herbis omne genus fugare morbos.
Testes tot miseri, tot ante & aegri,
Quis febres, variosque quis dolores,
Quin & vulnera saepe sustulisti;
Testis parvulus hic tuus libellus,
Quo nil certius, eruditiusque
Tetrum pellere monstrat Empyema.

Per-

Perge, namque potes, Perite; perge
Cautà tollere quidquid est malorum
Morborumque manu, pericla vitae
Aufer ipsa valentibus medelis.
Sic mors nomine jam tuo tremiscens
Majorem sibi non fuisse, quam te,
Confitebitur & dolebit hostem;
Tu laetabere, postque fata vives,
Doctorum volitabis & per ora.

FRANCISCUS BURMANNUS.